

Stockholm den 10 januari 2022

Till Mark- och miljödomstolen i Nacka

Adresseras till
kommunstyrelsen@solna.se

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

ÖVERKLAGAT BESLUT

Kommunfullmäktiges i Solna kommun beslut 2021-12-20 att anta förslag till detaljplan för Stallmästaregården. Dnr: KS/2021:218.

KLAGANDE

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, grundades i samband med byggnadsvårdsåret 1975 och är en oberoende icke vinstdrivande ideell förening med cirka 6500 medlemmar. Föreningen verkar för att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och värna detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering. SBF avgav granskningsyttrande över förslaget till detaljplan för Stallmästaregården (yttrande daterat 2021-04-13).

YRKANDE

Att mark- och miljödomstolen upphäver kommunfullmäktiges i Solna kommun beslut att anta förslag till detaljplan för Stallmästaregården.

TALERÄTT

SBF uppfyller kriterierna för en klagoberättigad miljöorganisation enligt miljöbalken, MB 16 kap 13§. SBF hänvisar till att Högsta domstolen, HD, 2020-07-09 (mål nr Ö 6554-19) fastställt en dom i Mark- och miljööverdomstolen som anger att 42§ förvaltningslagen ges en tolkning som innebär att miljöorganisationer med uppgift att tillvarata kulturmiljöintressen, och som uppfyller kriterierna i MB 16 kap 13 §, har klagorätt i fråga om beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan, om beslutet aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön. När det gäller detaljplaner är det således klarlagt av HD att miljöorganisationer som uppfyller villkoren enligt miljöbalken har talerätt i ärenden som rör kulturmiljön.

UTVECKLING AV TALAN

Stallmästaregården och dess närmiljö har starkast tänkbara lagskydd

Byggnadsminne: Stallmästaregården är förordnad som byggnadsminne sedan 1985 och är Stockholmstraktens äldsta kvarvarande utvårdshus med kontinuerlig verksamhet sedan 1600-talet. Byggnadsminnesförklaringen innebär att bebyggelsemiljön har ett synnerligen högt kulturhistoriskt värde (KML 3 kap 1§). Av skyddsföreskrifterna framgår, förutom skyddet av byggnaderna, att närområdet kring byggnaderna ska hållas i sådant skick att byggnadernas utseende och karaktär inte förvanskas.

Svenska byggnadsvårdsföreningen
Box 6442
113 82 Stockholm

www.byggnadsvard.se
Tel: 08-30 37 85
E-post: kansli@byggnadsvard.se

Nationalstadspark, riksintresse: Stallmästaregården ligger inom Kungliga nationalstadsparken som inrättades 1995 som den första nationalstadsparken i världen. Av lagtexten i miljöbalken framgår bland annat:

Området Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården är en nationalstadspark. Inom en nationalstadspark får ny bebyggelse och nya anläggningar komma till stånd och andra åtgärder vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas (MB 4 kap 7§).

Ulriksdal-Haga-Brunnsviken-Djurgården utgör också med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i området i sin helhet riksintresse (MB 4 kap 1§). Av lagtexten framgår bland annat:

Exploateringsföretag och andra ingrepp i miljön får komma till stånd endast om det kan ske på ett sätt som inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärde.

Således råder för Stallmästaregårdens byggnader och miljö starkast tänkbara lagskydd för de höga kultur- och naturvärdena. Detta innebär att det krävs mycket stor varsamhet vid förändringar.

Projektet är inte anpassat till den historiska miljön

Planförslaget möjliggör uppförande av en ny byggnad om cirka 1400 kvm bruttoarea för hotell och konferens. Enligt planbeskrivningen är syftet med den nya byggnaden ”att skapa en tydligt urskiljbar samtida årsring med arkitektoniskt hög dignitet”. Byggnaden är tänkt att uppföras i huvudsakligen grönmålad plåt och förses med ett tätlignande tak.

De befintliga byggnaderna från 1700-talet och senare samspelar i huvudsak väl i skala, arkitektur, material och färgsättning. Den nya byggnaden är alldeles för stor för helhetsmiljön med dess höga kulturhistoriska värde och kommer därför att ge ett mycket dominerande intryck i förhållande till den befintliga bebyggelsegruppen samt skymma viktiga siktvingar.

Av planbeskrivningen framgår att en grupp från länsstyrelsen och kommunen kommit fram till att det inte är lämpligt att uppföra ytterligare en historiserande byggnad på platsen utan att en ny byggnad bör ges en modern utformning. Den moderna utformning som valts är dock, trots den grönmålade plåten som avses samspela med grönskan, synnerligen utstickande och provocerande i den historiska miljön. Läsbarheten i det historiska landskapet och kulturmiljön kommer att försvåras.

Projektet är dominerande i skala och har en utstickande utformning och är därför inte alls anpassat till den känsliga kulturmiljön. Det torde dock vara fullt möjligt att komplettera miljön med ytterligare en mindre byggnad som anpassas väl i skala och med ett nutida formspråk som samspelar väl i arkitektur, form och färg med den befintliga bebyggelsen.

Miljökonsekvensbeskrivningen är vilseledande

I planbeskrivningen anges att ”Med sitt moderna formspråk är byggnaden inspirerad av det sena 1700-talets parkbyggnader och stödjer därigenom Stallmästaregårdens historiska koppling till de gustavianska parkerna vid Brunnsviken”. Vidare anges att ”Kulörerna ska bidra till att den nya byggnaden på avstånd smälter in bland omgivande träd och grönska i stället för att läsas samman med den historiska bebyggelsen” samt att ”Förvaltningens

bedömning är emellertid att byggnaden funnits lämplig och därmed inte faller inom kategorin 'olämpliga tillbyggnader eller stilbrott'.

Genom sina anmärkningsvärda uttalanden ur egen fatatur och utan stöd i lagstiftningen försöker kommunen trollo bort det faktum att förslaget helt strider mot riktlinjerna för Nationalstadsparken, där anpassning till den befintliga kulturmiljön är ett krav.

I miljökonsekvensbeskrivningen anges få negativa konsekvenser. Som måttligt negativ konsekvens anges "Risk att den nya byggnaden blir alltför framträdande i siktlinjer och som nytt fondmotiv". Som starkt positiva konsekvenser anges att "Stallmästaregårdens kontinuitet som värdshus säkras", att "Linneförrådet återtar en historiskt relevant placering", att "Anläggningens sopintag och lastintag mot stranden och mot den förbipasserande gång- och cykelvägen tas bort" samt att "Stallmästaregårdens entré mot Annerovägen förstärks" och som måttligt positiva konsekvenser "Ny skärmande byggnad mot järnvägsbron" och "Ny byggnad får hög arkitektonisk kvalitet" och som en svag positiv konsekvens att "Den ostrukturerade parkeringsytan i sydöst försvinner".

Intrycket blir en mängd positiva effekter och få negativa konsekvenser. Att den allt överskuggande negativa konsekvensen, den dominerande och till sitt uttryck kraftigt avvikande nya byggnadsvolymen, bör bedömas som lagstridig mot bakgrund av miljöbalkens lagkrav förbigås med tystnad. Det hör också till saken att alla positiva effekter, utom ny skärmande byggnad mot järnvägen, kan genomföras utan att överhuvudtaget bygga ett nytt hus.

När det gäller en nationalstadspark får ingen skada alls förekomma, ett faktum som kommunen verkar förbise. Hemsnickrade lagstridiga formuleringar och en vilseledande miljökonsekvensbeskrivning som denna fungerar inte som den prövning som avses enligt miljöbalken; miljökonsekvensbeskrivningen blir i stället enbart ett kvitto på att formalia har uppfyllts för släppa fram den önskade exploateringen.

Planförslaget strider mot lagen för nationalstadspark (MB 4 kap 7§)

I propositionen inför införande av begreppet nationalstadspark i miljöbalken anføres att Nationalstadsparken som helhet väl uppfyller UNESCOS:s kriterier för ett historiskt landskap. SBF återger här några citat ur propositionen som ett förtydligande av lagkraven:

Skyddet bör därför utformas så att åtgärder får vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets natur- och kulturvärden i övrigt skadas. (s 33)

Skaderekvisitet har inskränkts från "påtaglig skada" till enbart "skada". Med begreppet påtaglig skada avses åtgärder som kan ha en bestående negativ inverkan på de skyddade intressena eller som tillfälligt kan ha stor negativ inverkan på dessa. Med skada i den nu aktuella bestämmelsen avses negativ inverkan av någon betydelse för de angivna värdena. (s 49-50)

All nybebyggelse inom området skall [...] anpassas till natur- och kulturmiljön. Det innebär att möjligheterna till sådan bebyggelse är mycket begränsade. (s 25)

Vid eventuell omvandling och komplettering bör särskilt uppmärksammas åtgärdernas form och skala samt att karaktären av byggnader i parkmiljö bevaras. (s 46)

SBF anser att den kompletterande nybyggnaden genom sin stora skala utgör ett dominerande ingrepp i den historiska miljön samt att byggnadens moderna utformning, som avsevärt skiljer sig från karaktären i miljön, skulle medföra en kraftig negativ påverkan på

kulturvärdena genom bristen på anpassning och genom att fragmentisera upplevelsen av den historiska miljön vid Stallmästaregården. Det strider därmed mot byggnadsminnesmärkningen och riksintresset och medför skada enligt skaderekvisitet för nationalstadspark. SBF anser att eftersom planförslaget är lagstridigt ska det inte genomföras.

Avslutande kommentar - stor risk för kumulativ skada

SBF har i samverkan med några andra ideella organisationer gått igenom aktuella detaljplaneärenden för Nationalstadsparken, varav ett av ärendena är Stallmästaregården. En slutsats är att båda de berörda kommunerna, Stockholm och Solna, är benägna att ge avkall på lagkraven och i ökande grad medge intrång som leder till irreversibel skada på parkens värden. Bristerna i hanteringen sker i två väsentliga avseenden, dels underlåtelser att leva upp till bestämmelser och lagstiftarens intentioner enligt propositionen för begreppet nationalstadspark och dels bristfälliga underlag inför besluten där negativa konsekvenser negligeras och skönmålas.

Om inte en förändring sker i synsättet i kommunerna i syfte att skydda och utveckla den unika tillgång som Nationalstadsparken utgör för Stockholmsregionen finns det en stor risk för att oersättliga värden för alltid går till spillo till följd av den kumulativa negativa effekten av ärende efter ärende som genomförs i strid med lagstiftningen.

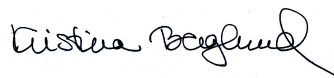
För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan,

Tomas Nyström
Ordförande

Stephan Fickler
Verksamhetsledare

Kristina Berglund
Adjungerad styrelseledamot